basic education

Department:
Basic Education
**REPUBLIC OF SOUTH AFRICA**

# SENIOR CERTIFICATE EXAMINATIONS/ NATIONAL SENIOR CERTIFICATE EXAMINATIONS

## SESOTHO PUO YA TLATSETSO YA BOBEDI (SAL)

## PAMPIRI YA BOBEDI (P2)

## MOTSHEANONG/PHUPJANE 2026

## TATAISO YA HO TSHWAYA

**MATSHWAO: 40**

**Tataiso ena ya ho tshwaya e na le maqephe a 8.**

## TATAISO YA HO TSHWAYA PAMPIRI YA BOBEDI

- Haeba dikarabo di nomorilwe ka ho fosahala, tshwaya ho ya kamoo tataiso ya ho tshwaya e nomorilweng kateng.
- Haeba phoso ya mopeleto e nyotobetsa moelelo, se abele mohlahlobuwa matshwao. Haeba e sa nyotobetse moelelo, a abelwe matshwao.
- Haeba mohlahlobuwa a sa sebedisa di-a-bulwa-di-a-kwala/maqotsi, ebang potso e mo qosa ho qotsa, a se amohuwe matshwao.
- Bakeng sa **potso e bulehileng**, mohlahlobuwa a se ke a abelwa matshwao bakeng sa karabo ya E/TJHE kapa KE A DUMELA/HA KE DUMELE. Lebaka/tshehetso ke yona e lokelang ho abelwa matshwao. Ho etswe jwalo feela le bakeng sa NNETE/MAFOSI kapa NTLHA/MOHOPOLO.0

## KAROLO YA A: DIPALEKGUTSHWE

### *MAKUMANE A THATA A BOPHELO* – JM Maqubela

### POTSO YA 1: 'HOBANENG, MME?'

1.1 Molahlehi ✓ le Ntsie ✓ (2)

1.2 Tjhankaneng. ✓ O ne a tshwerwe. ✓ (2)

1.3 La motho wa boraro ✓ hobane mopheti wa ditaba o sebedisa lehokedi 'o'. ✓ (2)

1.4 ... a e bone e theositse le ho nyolosa mmele wa hae. ✓ (1)

1.5 Molahlehi✓ hobane o bontsha kamoo a neng a lla ha bohloko kateng hobane o ne a hloka bukana ya boitsebiso mme sena se ne se emisitse bophelo ba hae kahohle-hohle . ✓✓ (3)

1.6 1.6.1 Karaburetso ya pono. ✓ (1)

1.6.2 Ka sepheo sa ho bontsha mmadi seo ho buuwang ka sona, e leng sa motho ha a utlwa bohloko le ho bona dikeledi tse keleketlang mahlong a mophetwa. Hona ho etsa mmadi a ikenye ka hara sengolwa sena mme maikutlo a hae a amehe ke diketsahalo tse phetwang palekgutshweng.✓✓ (2)

1.7 B/tharahano ✓ hobane Molahlehi o iphumana a le teronkong ka lebaka la ho hloka ditokomane tse nepahetseng ka mabitso a hae a moo a tswaletsweng teng. Sena se hodisa qaka ya hore Molahlehi o tla tswa kgolehong ka lebaka la kgodiso eo a e fumaneng bonyaneng ba hae. ✓✓ (3)

1.8 Thuto ya hore diqeto tse ding tseo batswadi ba di etsang di ka ba le ditlamorao tse bosula maphelong a bana ka moso. ✓✓ (2)

1.9 E, hobane ngwana o lokela ho ba le fane e tshwanang le ya mmae hore mmae a kgone ho mo etsetsa karete ya banka le tokomane ya boitsebiso. ✓✓

**KAPA**

Tjhe, hobane e ka baka pherekano ho ngwana mme a qetelle a se a sa itsebe hore ke mang.
**(Dikarabo tsa bahlahlobuwa di elwe tlhoko)** (2)
**[20]**

**LE**

### POTSO YA 2: 'NAKO E SA LE TENG'

2.1 Mosuwehlooho Pheello.✓ (1)

2.2 Ho haha setjhaba. ✓ (1)

2.3 Sekolong. ✓ (1)

2.4 A tshwabo.✓ (1)

2.5 Tlotliso o iphumana a le mathateng mme bophelo ba hae bo phephetswa. ✓ Tlotliso o boela a ba le ditabatabelo tsa katleho mme o sebetsa ka thata ka mora ho batla a lahlehelwa ke mosebetsi. ✓ (2)

2.6
- O iphumana a le mathateng mme o fuwa kgalemo ya ho qetela. ✓
- Ha nako e ya o boela a fetoha mekgweng mme o sebetsa ka thata thutong ya bana. ✓ (2)

2.7 C/Tshwantshiso ✓ hobane ho tshwantshwa boitshwaro bo kgelohileng le makumane a qhalaneng a lokelang o bokellwa le ho kopangwa ka boka ba dinotsi. Boitshwaro bona bo bitswa se tshwantshwang le bona ntle le tshebediso ya mantswe a kang, 'jwalo ka'. ✓✓ (3)

2.8 Maele ana a bolela hore motho o atisa ho iponela seo a se ratang, se mo kgahlang mme a sa hlokomele tsietsi e ka mo hlahelang.✓Tlotliso o ne a kgelosa bana ba sekolo ka ho nwa jwala le bona ntlong ya thitelo, e leng seo a neng a se rata. Ketso ena e ile ya mo kenya tsietsing ya hore a iphumane a le lekgotleng la sekolo mabapi le boitshwaro ba hae. ✓✓
**(Dikarabo tsa bahlahlobuwa di elwe tlhoko)** (3)

2.9 Motho e mong le e mong ya etsang diphoso o ntse a na le nako ya ho kgutla mekgweng ya hae e mebe. Tlotliso o ile a nka monyetla oo a o fuweng ho fetoha mekgweng ya hae nako e sa le teng. ✓✓
**(Dikarabo tsa bahlahlobuwa di elwe tlhoko)** (2)

2.10 E, hobane bophelong batho bohle ba ba le diphoso mme ba lokela ho fumantshwa monyetla wa bobedi ho ithuta diphosong tseo e le hore ba kgutle ba ntjhafetse mme ba hodile ho feta pele. ✓✓

**KAPA**

Tjhe, hobane hoja a se ke a tshwarwa, o ne a ntse a tla tswela pele ka boitshwaro bona mme ketso eo e kotsi haholo hobane o ne a kgelosa bana ba setjhaba mme bokamoso ba bona bo ne bo tla ba leroothe.
**(Dikarabo tsa bahlahlobuwa di elwe tlhoko)** (2)

2.11 Ke ne ke tla etsa bonnete ba hore sepolesa se lebela motse kgafetsa ho nnetefatsa hore matlo a thitelo a na le batho ba dilemong tse dumelletsweng ka dinako tsohle mme ke eketse kotlo ya tlolo ya molao oo. ✓✓
**(Dikarabo tsa bahlahlobuwa di elwe tlhoko)** (2)
**[20]**

**MATSHWAO OHLE A KAROLO YA A: 40**

## KAROLO YA B: DITSHOMO

### *BOKGELEKE BA BASOTHO* – R Moeketsi

### POTSO YA 3: 'NKOLOBE'

3.1 Lehaheng.✓ Ke mme wa moshanyana. ✓ (2)

3.2
- Ngwee, ngwee! ✓
- La anya, la anya.

**(E le nngwe feela)** (1)

3.3
- Pale e phethelwa ka, 'Ke tshomo ka matheto'.✓
- Kgokahano dipakeng tsa diketsahalo e bopilwe ka lehlalosi la nako, 'Jwale' kapa lekopanyi 'yaba.' ✓
- Phetapheto ya ketso e sebedisitswe.

**(Tse pedi feela)** (2)

3.4 O mpa feela a jewa ke mosi. ✓ (1)

3.5 Mme wa moshanyana ✓ hobane o ile a fumana lesea la mora mme a le isa lapeng lebaka e le ho fedisa lekunutu la moshanyana enwa. ✓✓ (3)

3.6 Mma moshanyana o nka lesea✓ hobane ketso eo e nyehlisa kgohlano ya kahare ho moshanyana mme dintho di boela setlwaeding. ✓ (2)

3.7 A bolela hore motho o fumana thuso ha feela a ipolela. ✓ Moshanyana enwa o ne a ka fumana thuso ya lelapa la hae mme a qoba ho hodisetsa lesea lehaheng. Hoja a bolella mmae ho tloha qalehong ya ho ithwala ha hae, tsohle di ne di tla ba bobebe kaha mmae a ne a tla mo thusa.✓✓
**(Dikarabo tsa bahlahlobuwa di elwe tlhoko)** (3)

3.8 Motho ya reng o a ipata ha a etsa dintho, ho ntse ho na le ba mmonang. Lekunutu ha le patehe jwalo kaha moshanyana a ne a patile lesea thabeng mme moena wa hae a mmona. Qetellong moena wa hae a bolella mmae ka sephiri sena. ✓✓
**(Dikarabo tsa bahlahlobuwa di elwe tlhoko)** (2)

3.9 E, hoja moshanyana a se ke a ja setlhare seo, tshomo e ka be e fihlile bokgutlong empa mongodi o ntshetsa pele poloto ka ho sebedisa mophetwa wa mosadi ho roma moshanyana ho ya mo latela seo a se hlokang. ✓✓
**(Dikarabo tsa bahlahlobuwa di elwe tlhoko)** (2)

3.10 Ke ne ke tla tsebisa motswadi kapa malome wa ka. ✓✓
**(Dikarabo tsa bahlahlobuwa di elwe tlhoko)** (2)
**[20]**

**LE**

**POTSO YA 4: 'OBE'**

4.1 Obe✓ Ke matsale wa ngwetsi.✓ (2)

4.2 La motho wa boraro ✓ hobane mopheti wa ditaba o sebedisa lehokedi 'o'. ✓ (2)

4.3 E ne e le bosiu, ✓ lengopeng. ✓ (2)

4.4 Ngaka ya boraro e ile ya hlaba nku e ntsho mme ya sebetsa moradi, ya sebetsa batswadi le ho thakgisa motse ka yona. Ya boela ya tsamaya le banna ba motse ho ya lalla Obe tseleng moo e fetang teng. Athe ngaka ya bobedi yona e ile ya hlaba nku ha e qeta ho sebetsa ka yona, ya inkela nama e setseng ya itsamaela. ✓✓ (2)

4.5 Ho hlaba nku. ✓ (1)

4.6 C/kgolo✓ hobane ke moo mathata a lebisitseng ho otlweng ha morwetsana a qalang teng ka ho se phethise seo a se laetsweng. ✓✓ (3)

4.7 Ba rata ho tshehetsa moradi wa bona, ha ba tele ha bonolo hobane ba ile ba tswela pele ho batla dingaka tse tla sireletsa moradi ho fihlela ho ba le katleho ya ho mo pholosa.✓✓✓ (3)

4.8 Ha motho a etsa dintho tse mpe mme a ntse a tswella pele ka tsona, qetellong o a tshwarwa. Le mosadi wa moloi ya sebedisang Obe ho sotlakaka ngwetsi ya hae, o qetelletse a tshwerwe le Obe e bolailwe. ✓✓
**(Dikarabo tsa bahlahlobuwa di elwe tlhoko)** (2)

4.9 E, hobane o ne a loya mme o sotlile ngwetsi ya hae nako e telele kaha ngwetsi e ne e sa phethisa ditaelo tsa hae. Mongodi o atlehile ka phethelo ya hae ka ho totobaletsa mmadi hore bobe bo na le ditlamorao.✓✓✓ (3)
**(Dikarabo tsa bahlahlobuwa di elwe tlhoko)** **[20]**

**MATSHWAO OHLE A KAROLO YA B: 40**

**KAROLO YA C: MEQOQO**

***PELONG YA KA* – SM Mofokeng**

**POTSO YA 5: 'HLAHLOBO'**

5.1 Le mmadi. ✓ (1)

5.2 Dilemo ✓ le ditlhahlobo. ✓ (2)

5.3
- Ke seo o tshwanetseng ho se bolela empa …✓
- Ditlhahlobo di tlile mme di fetile le tsona …✓
- Re kope matla a tla re tshehetsa moo re fokolang …

**(Tse pedi feela)** (2)

5.4 Ho shwa. ✓ (1)

5.5 Tumelong ya boKreste ✓hobane mongodi o bua ka thapelo. ✓ (2)

5.6 C/tatolano,✓ hobane mongodi o sebedisitse mantswe a latolanang empa a sa ritsise moelelo wa seo a buang ka sona. ✓✓ (3)

5.7 Ke ho hlokomedisa mmadi hore ha motho a hlokahala, o tla ya ka botleng kapa ka bobeng. Mongodi o bopela mmadi setshwantsho ka diphoofolo tse pedi tse fapaneng hobane motho o lokela ho itekola hore o wela lehlakoreng lefe la bophelo. ✓✓ (2)

5.8 Phethelo✓ hobane mopheti o buile boholo ba ditaba tse amang diteko tsa bophelo mme jwale ho setse tlhahlobo ya ho qetela, e leng lefu. ✓✓ (3)

5.9 Tjhe, hobane e mong le e mong o lokela ho bontsha bokgoni ba hae ba ho mamela ka phaposing le ho ithuta ka thata.✓ ✓

**(Dikarabo tsa bahlahlobuwa di elwe tlhoko)** (2)

5.10 Tjhe, hobane ha se baithuti bohle ba kgonang ho ithuta ka ho bala le ho ngola feela, ba bang ba kgona ho etsa dintho ka matsoho, kahoo ba ka thabela tlhahlobo ya ho etsa dintho ka matsoho. ✓ ✓

**(Dikarabo tsa bahlahlobuwa di elwe tlhoko)** (2)

**[20]**

**LE**

## POTSO YA 6: 'TJHELETE'

6.1 Batho ba sebetsa ka thata le ka mekgwa e fapaneng ho fumana tjhelete empa ka dinako tse ding e tlisa mathata a mangata ho na le ho a lokisa. ✓✓ (2)

6.2 Phomolo. ✓
a name. ✓ (2)

6.3 La motho wa boraro✓ hobane ho sebedisitswe lehokedi la motho wa boraro, 'o' le 'ba'.✓ (2)

6.4 Ke ho bontsha hore tjhelete leha e se leruo le bonahalang jwalo ka diphoofolo tse ruuwang, e ntse e na le matla a tsona hobane boleng ba yona bo ka lekana le ba leruo. ✓✓ (2)

6.5 C/Mothofatso✓ hobane tjhelete, ntho e sa pheleng, ho buuwa ka yona jwalo kaha eka e a phela. Mongodi o re e a hola ebile e a tswala. ✓✓ (3)

6.6 Ha motho a le boemong bo botle ba bophelo jwalo ka borui, o lokela ho itshwara hantle, a hlokomele maruo a hae, a se a senye hobane a tla mo fella a swabe. Le moqoqo o hlokomedisa batho hore tjhelete e lokela ho baballwa ka tlhoko mme boitshwaro ba motho e be bo loketseng ho ka e atisa le ho e boloka.✓✓✓ (3)

6.7 E hlakisa hore tjhelete ke ntho eo batho ba bangata ba e labalabelang mme ha ba lebane le yona, ba atisa ho e batlela bona feela mme e ba fetola ho ba makgonatha.✓✓
**(Dikarabo tsa bahlahlobuwa di elwe tlhoko)** (2)

6.8 E, hobane tjhelete ha se yona feela ntho eo batho ba lokelang ho e phelela. Bophelo bo tletse dintho tse ngata mme tjhelete e mpa e le karolwana feela ya tsona, e seng sepheo. ✓✓
**(Dikarabo tsa bahlahlobuwa di elwe tlhoko)** (2)

6.9 Dikolo di ka ruta bana ho tloha dilemong tse tlase ho etsa le ho boloka tjhelete, ho qoba maemo ao ba ka sebedisang tjhelete ha bohlaswa mme e qetelle e ba kgannetse botlokotsebeng. ✓✓
**(Dikarabo tsa bahlahlobuwa di elwe tlhoko)** (2)
**[20]**

**MATSHWAO OHLE A KAROLO YA C: 40**
**MATSHWAO OHLE A PAMPIRI ENA: 40**